

Po svetu

Božič in Rubens

Božič 2025 počastimo tako, da si ogledamo slike baročnega mojstra Petra Paula Rubensa in jih s pomočjo poznavalcev uvrstimo v njihov časovni kontekst. Rubens je s svojim delom sodeloval v katoliški protireformaciji ...

MIHA NAGLIČ

Slikar spektakla Katoliške cerkve

Vir tega zapisa je intervju, ki ga je novinarka Polona Balantič opravila s Koenom Bulckensom, kustosom za umetnost 16. in 17. stoletja v Kraljevem muzeju lepih umetnosti v Antwerpnu. V uvodu v ta intervju je avtorica orisala položaj po Tridentinskem koncilu, po katerem je Katoliška cerkev prešla v odločno ofenzivo proti protestantizmu, v to dogajanje pa je bil po svoje vključen tudi sloviti Rubens. »Koncil, ki je potekal med letoma 1545 in 1563, je bil katoliški odgovor na protestantizem, njegov namen je bila prenova Katoliške cerkve. Prinesel pa je tudi nove usmeritve v umetnosti, predvsem tisti z versko tematiko. Slike naj bi bile poučne in naj bi v vernikih podžigale vznemirjenost in navdušenje za oboževanje Boga ter krepile njihovo vernost. Če slike vsebujejo podobe, ki vključujejo napačne doktrine ali neortodoksne vsebine, je to nevarno, ker lahko zavedejo predvsem nepodučene, neizobražene in tiste, katerih vera je šibka. Predvsem pa na slikah ne sme biti golote, kar se je med drugim izrazilo v 'oblačenju' figur na Michelangelovi freski zadnje sodbe v

Sikstinski kapeli. V drobni zastranitvi naj omenimo, da je nalogo izvršil umetnik Daniele da Volterra, ki so mu dali vzdevek Il Braghettone, kar pomeni izdelovalec hlač. Slike naj bi verno izražale besedo Biblije, čeprav je v oblačilih Rubensovih figur težko prepoznati oblačilno kulturo časa, v katerem se 'dogaja' Biblija. Kakor koli, umetnost časa protireformacije je predvsem 'merila' na čustva vernikov, in to je z barvitimi, skoraj igrivimi slikami Rubens zagotovo dosegel. Slikal je spektakel Katoliške cerkve.«

Rubensov odnos do vere

Kakšen je bil sicer Rubensov odnos do vere? »Če se vrnemo k postavljenemu vprašanju glede Rubensove vere. Bulckens meni: 'Nekateri verjamejo, da je bil zelo pobožen. Vemo, da je hodil k maši. Menim, da je bil za krščanstvo, vendar da globoko v sebi ni čutil in razmišljal v smislu tega razkola med katolicizmom in protestantizmom. Mislim, da je menil, da če je državna vera katoliška, potem sodeluješ pri katoliških mašah in spoštuješ katoliške rituale, kot je predpisano, v sebi pa lahko slediš tudi drugim idejam. To je seveda moje osebno mnenje, saj tega ni mogoče dokazati.' Ena od veličastnih manifestacij Rubensove

protireformacijske umetnosti je orjaška, 6 metrov visoka in 4,5 metra široka slika Madona na prestolu s svetniki. Lani so jo v muzeju restavrirali, in to je bil tudi zaradi neobičajnega pristopa k restavriranju, skupaj s povezovanjem Rubensa s protireformacijo tudi povod za pogovor z Bulckensom. Bulckens zase pravi, da ga Rubens in delovanje njegove delavnice že dolgo fascinirata. V tem sicer ni edini, saj pravi, da je izhajanje različnih strokovnih obravnav Rubensove umetnosti prava industrija. Medtem ko pripravlja veliko Rubensovo razstavo za leto 2027, pa koordinira tudi projekt Studio Rubens, v okviru katerega trenutno po dokončanju dela na že omenjeni monumentalni sliki Madone restavrirajo in proučujejo še Rubensov Poklon svetih treh kraljev. Rubens je delal v Antwerpnu 17. stoletja, ki so ga zelo zaznamovali verski boji v Evropi tistega časa. V 16. stoletju, torej v stoletju pred Rubensom, je bil Antwerpen pomembna metropola, kjer so se srečevali številni trgovci in z njimi so prihajale tudi ideje o reformirani veri. Tako je prišlo do situacije, ko je bil Antwerpen v teoriji katoliški in je odgovarjal špan-skemu kralju, v mestu pa je bilo v resnici zelo veliko protestantov. Njihova prisotnost

je kulminirala v ikonoklazmu leta 1566, ko so v številnih cerkvah v mestu uničevali umetnost z versko tematiko in predvsem seveda ume-tniška dela v cerkvah. Po teh izgrelih je Antwerpen zašel v obdobje propadanja in kasa, kar se je končalo na začetku 17. stoletja, ko je bilo podpisano premirje med katoliškim španskim imperijem in protestantsko nizozemsko republiko ...« (Vir: Intervju Polone Balantič z dr. Koenom Bulckensom na MMC RTV SLO)

Prispodoba metulja

»V njegovih slikah je nekaj zelo barvitega, skoraj čutnega, vse skupaj je narejeno tako, da naredi vtis. Njegov namen je bil, da naredi vtis že s samo velikostjo slike.« (K. Bulckens) Sloviti flamski slikar Peter Paul Rubens (1577–1640) je eden največjih mojstrov baroka in nasploh. Seveda ni bil le »slikar spektakla Katoliške cerkve«, njegov motivni razpon je mnogo širši. Slikal je tudi portrete, krajine, poleg bibličnih tudi prizore iz grške in rimske mitologije ...

A tu pred božičem 2025 poudarjamo predvsem njegovo katoliško dimenzijo. In dodajamo tri od njegovih slik: avtoportret s prijatelji, Poklon Svetih treh kraljev in Objokovanje Kristusa.

Peter Paul Rubens (spredaj desno) s prijatelji v Mantovi, 1601, državna last ZR Nemčije / Foto: Wikipedija

Peter Paul Rubens, Poklon Svetih treh kraljev, 1628, 355 cm x 493 cm, hrani muzej Prado v Madridu. / Foto: Wikipedija

Rubensovo Objokovanje Kristusa, 1612, hrani muzej Liechtenstein Museum. / Foto: Wikipedija

Nove knjige (821)

Mohorjev koledar 2026

MIHA NAGLIČ

Najprej o Mohorjevem koledarju nasploh: »Koledar Mohorjeve družbe je serijska publikacija. Prvič je izšel leta 1858 za leto 1859, izdaja pa ga Mohorjeva družba. Koledar Mohorjeve družbe je publikacija z najdaljšo tradicijo in naklado. V letu 1918 je bilo število naročnikov 90.512, v letu 1946 pa so Koledar izdali v 97.000 izvodih. Podatke o nakladi je mogoče najti v Mohorski bibliografiji avtorja Janka Modra, ki je izšla leta 1957, kasnejši koledarji pa imajo ta podatek objavljen.« In še nekaj o njegovi tradicionalni vsebini. »V prvem delu je objavljal skrbno urejen koledarski del z razvrstitvijo mesecev, tednov, dni, praznikov,

luninih men, nedeljskih evangelijev in nebesnih znamenj za tekoče leto. Drugi del je prinašal zanimivosti domačega in tujega sveta, članke in poljudne razprave o življenju doma in v svetu, pesmi, prozo, strokovne članke z različnih področij: gospodarstvo, kmetijstvo, znanost, tehnika, zdravstvo. Urejen je po načelu: za vsakogar nekaj. Koledarji starejših izdaj vsebujejo tudi rodovnik cesarske rodbine, lestvice cen za koleke, tabele za obresti in seznam domrtnih naročnikov. Ti so ob plačilu 15 goldinarjev do smrti prejeli Mohorjevo vsakoletno zbirko. Odbor je bralce obveščal o številu članov, morebitnih spremembah članarine, o tem, katere knjige bodo izšle v tekočem

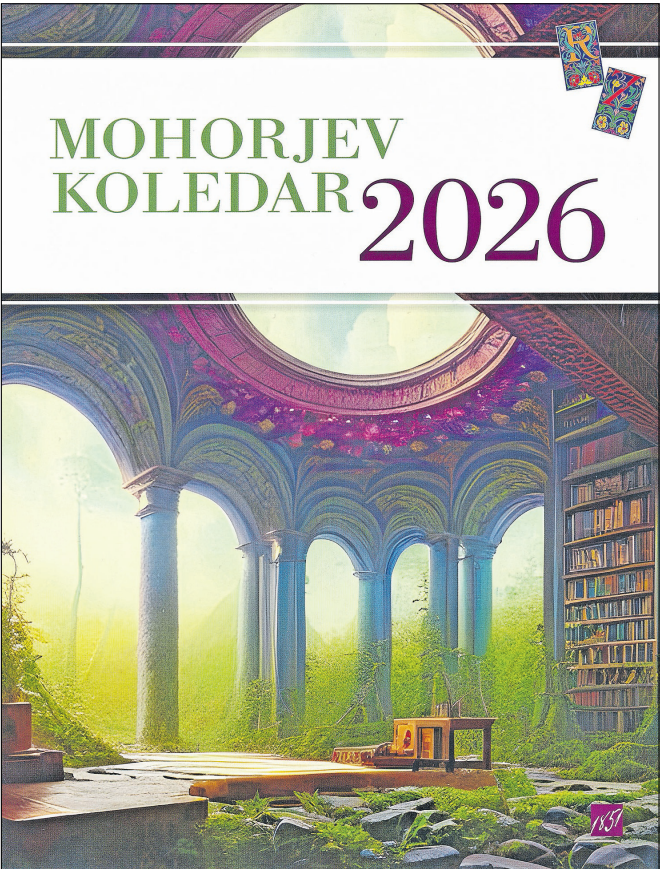
in naslednjem letu, in podobno. Do prve svetovne vojne je bil v Koledarju objavljen tudi imenik naročnikov v celem obsegu po posameznih krajih, ki je predstavljal stalno vez med Slovenci vseh stanov in vzbujal v njih zavest rodovne skupnosti. Drugo pomembno

Mohorjev koledar 2026, uredila Saška Ocvirk, Celjska Mohorjeva družba, Celje 2025, 200 strani

vez je predstavljal seznam vseh sejmov v Sloveniji, razširjen od 1885 na Beneško Slovenijo, od 1896 dalje na Prekmurje in Medjimurje ...« (Vir: Wikipedija) Danes so Mohorjeve družbe tri in zato tudi koledarji trije: celjski, celovski in goriški.

Posebej poudarimo dejstvo, da je Koledar Mohorjeve družbe serijska knjižna publikacija z najdaljšo tradicijo in daleč presega vse druge. Njegova naklada je leta 1946 dosegla kar 97.000 izvodov, letošnji koledar je natisnjen v 1350 izvodih, kar je za današnje razmere še zmeraj veli-

ko. Vsebinska je pestra, avtorjev veliko. Med njimi izstopa gorenjska rojakinja in trojna doktorica znanosti Mira Delavec Touhami. V letošnjem koledarju ima kar sedem prispevkov. V letu 2026 se bomo spomnili velikih obletnic. O Ivanu Cankarju

ob 150. obletnici njegovega rojstva piše Igor Grdina. Ob stoti obletnici smrti Srečka Kosovega pa Mira Delavec

Touhami in ista še o stoti obletnici smrti pisateljice Zofke Kveder ... In tako naprej in še o marsičem.